

SUSTAV ZAŠTITE ZDRAVLJA NA RADU U REPUBLICI SLOVENIJI – RAZVOJ I REZULTATI

Tatjana Petriček, univ. dipl. iur.
tajnica Ministarstva i voditeljica Sektora za
zaštitu zdravlja i sigurnost na radu

«Sustav zaštite zdravlja na radu u Republici Sloveniji – razvoj i rezultati» nastavak je najavljenog niza napisa u kojima predstavljamo sustave zaštite na radu u državama Europske unije. Izbor Republike Slovenije motiviran je činjenicom da je Slovenija prijateljska susjedna država i jedan od najznačajnijih trgovinskih partnera Hrvatske. Između naše dvije države brojne su poveznice političkih, gospodarskih i kulturnih zbivanja tijekom povijesti od vremena doseljavanja naših naroda na prostore u kojima obitavamo do današnjih dana u kojima dijelimo zajedničku europsku sadašnjost i budućnost. Cilj ovih prikaza je upoznavanje dobre prakse provedbe zaštite na radu u Europskoj uniji što će nam omogućiti usporedbu s našim zakonskim i praktičnim rješenjima u sustavu zaštite na radu. Naša očekivanja su da će ovi prikazi pridonijeti međusobnoj suradnji na zajedničkim projektima unapređenja zaštite na radu posebice u sadašnjem za zaštitu na radu osjetljivom vremenu kao i onom koje dolazi.

S tim ciljem, s kojim smo započeli ovu seriju napisa o zaštiti na radu, najavili smo Službi za odnose s javnošću Ministarstva za rad, obitelj, socijalna pitanja i jednake mogućnosti (izvorno: Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti) našu nakanu da objavimo intervju o sustavu zaštite na radu u Republici Sloveniji. Odgovor je bio potvrđan, a intervju nam je dala gospođa Tatjana Petriček, tajnica Ministarstva i voditeljica Sektora za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu (izvorno: Sektor za varnost in zdravje pri delu). U najavi razgovora ukratko smo predstavili naš Časopis te je zamolili da u razgovoru našim čitateljima približi sustav zaštite na radu u Republici Sloveniji, njegov razvoj i trenutne rezultate što je gospođa Petriček rado prihvatila.

SIGURNOST: Poštovana gospođo Petriček hvala Vam na gostovanju u časopisu SIGURNOST koji je posvećen zaštiti na radu. Radnik i njegov rad na radnom mjestu u fokusu su našeg interesa i ovoga razgovora o organizaciji i provedbi sustava zaštite na radu u Sloveniji. Molimo Vas da nam na početku razgovora izdvojite elemente zaštite na radu radnika na njihovim radnim mjestima koje smatrate posebno važnima sa stajališta slovenskih zakonskih propisa.

PETRIČEK: Poštovani! Najprije mi dopustite da uredništvu časopisa Sigurnost zahvalim na

mogućnosti da hrvatskim čitateljima predstavim ustroj na području zaštite na radu u Sloveniji. Ustroj područja zaštite na radu ima svoju podlogu (temelj) u Ustavu Republike Slovenije koji u članku 66. propisuje da država osigurava zakonsku zaštitu zapošljavanja i rada, pravo na zdravi životni okoliš, što je i Ustavom osigurano pravo, koje se naravno odnosi i na radni okoliš.

Članstvo u Europskoj uniji bio je strateški cilj Republike Slovenije. Slovenija je već od osa-

mostaljenja svoje europsko usmjerenje aktivno ostvarivala s postupnom uspostavom institucionalnih odnosa s EU s ciljem da postane članica te najznačajnije europske političke integracije.

Zakon o sigurnosti i zdravlju na radu prihvaćio je Državni zbor (parlament) Republike Slovenije 30. lipnja 1999. (Službeni list RS, br. 56/99. i 64/01.). Zakon, koji je stupio na snagu 28. srpnja 1999., predstavlja novo poglavlje u razvoju radnog i socijalnog prava na području sigurnosti i zdravlja na radu, jer se time, kada na jednom mjestu združuje tehnički i medicinski aspekt sigurnog i zdravog rada, uvodi novi pristup pri uređivanju ovoga područja. Pravno uređivanje sigurnosti i zdravlja na radu, s kojim se uređuje tzv. opća zaštita i zdravlje radnika na radu, značajan je dio sustava socijalne sigurnosti.

Područje sigurnosti i zdravlja na radu u Sloveniji je uređeno još Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju. Zakon i drugi propisi s područja zdravstva, naime, reguliraju organizacijski aspekt osiguranja zdravlja na radu.

Osim tih dvaju osnovnih zakona koji sa svojim odredbama utječu na područje sigurnosti i zdravlja na radu postoje još neki drugi zakoni. Da u svezi s tim u prvom redu spomenem Zakon o radnim odnosima, donesen 2002. godine, prije svega u dijelu koji uređuje uvjete rada radnika, npr. stanke, odmora, noćni rad, rad dulji od punog radnog vremena te u dijelu koji se odnosi na posebnu zaštitu pojedinih kategorija radnika npr. trudnica, mladih radnika itd.

Sa stajališta sigurnosti i zdravlja na radu u Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju značajan je prije svega dio koji uređuje invalidsko osiguranje. Slovenija je u razdoblju od 1999. u slovenski pravni sustav prenijela zahtjeve svih važećih direktiva.

Nadalje, područje sigurnosti i zdravlja na radu uređeno je provedbenim propisima organizacijske prirode koji osiguravaju primjenu i provedbu zakona (npr. o polaganju stručnoga ispita iz sigurnosti i zdravlja na radu, davanju ovlaštenja za rad, osposobljavanju koordinatora, itd.).

U prosincu 2003. godine nakon savjetovanja i uz suradnju socijalnih partnera Državni zbor (najviše zakonodavno tijelo u Republici Sloveniji) prihvatio je Rezoluciju o nacionalnom programu sigurnosti i zdravlja na radu.

U lipnju 2011. bio je donesen novi Zakon o sigurnosti i zdravlju na radu (ZVZD-1) koji je stupio na snagu u prosincu 2011. godine. Osnovni cilj zakona je pronalaženje boljih rješenja od onih, koji su za sigurnost i zdravlja na radu vrijedili sve do donošenja zakona u srpnju 1999. godine, uz uzimanje u obzir načela racionalizacije postupaka i ujedno načela da se razina sigurnosti i zdravlja na radu u Sloveniji zbog ostvarivanja novih zakonskih zahtjeva ne smije spustiti ispod već postignute razine.

Drugi cilj zakona bila je revizija zakonskih odredbi zbog uklanjanja administrativnih opterećenja i s njima povezanih troškova posebice za poslodavce koji zapošljavaju mali broj radnika. U tu svrhu bile su ponovno utvrđene obveze samozaposlenih osoba u svezi s osiguranjem vlastite sigurnosti i zdravlja na radu.

Zbog postizanja navedenih ciljeva predloženim zakonom provjerava se djelovanje osnovnih instituta glede sigurnosti i zdravlja na radu, kakva je informiranost i osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad, sudjelovanje radnika pri upravljanju sigurnosti i zdravlja na radu, zdravstveni nadzor, prije svega se provjeravaju djelovanje i učinci izjave o sigurnosti te ocjenjivanje rizika.

Da bi se pripremila bolja rješenja, pojedine odredbe zakona usklađuju se i s odredbama okvirne direktive. Isto tako se zbog ostvarivanja osnovnog cilja zakona usklađuju neke odredbe, pri kojima su inspektori rada i stručnjaci sigurnosti i zdravlja na radu uočavali nedorađenosti ili nedosljednosti koje su tako jako ometale provedbu zakona da je trebalo te odredbe ili izmijeniti ili dopuniti.

SIGURNOST: U istom kontekstu zakonskih obveza zaštite na radu radnika na radnom mjestu zanima nas koje se obveze i prava radnika najuspješnije provode, a koje bi bilo poželjno poboljšati sa stajališta slovenskih poslodavaca.

PETRIČEK: Nalazi iz Analize o provođenju zakona iz 1999. godine nametnuli su potrebu temeljitije prosudbe glede sljedećih otvorenih pitanja koja su bila kasnije na novo uređena u zakonu iz 2011. godine:

- definicija poslodavca (pitanje uključivanja samozaposlenih i seljaka)
- uvrštenje načela preventive u temeljna načela
- unificiranje metodologija za ocjenjivanje rizika
- primjerenost rješenja vezano za pružanje prve pomoći
- primjerenost uređivanja osiguranja stručnih zadaća sigurnosti na radu
- primjerenost uređivanja osiguranja zdravstvenog nadzora na radu (preventivni zdravstveni pregledi)
- primjerenost rješenja vezano za djelovanje radničkih povjerenika za sigurnost i zdravlje na radu
- uređivanje evidencija na području sigurnosti i zdravlja na radu
- primjerenost postojećeg institucionalnog okvira (komora, savjet)
- uređivanje područja davanja javnih ovlaštenja (stručni ispiti, davanje ovlaštenja za rad)
- pitanje uključivanja tzv. »prethodne zaštite«.

SIGURNOST: Jedan od ključnih preduvjeta za zaštitu na radu jest zdravlje radnika. U hrvatskom Zakonu o zaštiti na radu postoji posebno poglavlje o Službi medicine rada s kojom poslodavac sklapa ugovor o provedbi zaštite zdravlja radnika. Služba ima niz važnih zadaća kao na primjer sudjelovanje u procjeni rizika, zdravstveni pregledi radnika, savjetovanje poslodavaca i brojne druge. Molimo Vas da nam približite kako se zaštita zdravlja radnika provodi u Sloveniji.

PETRIČEK: ZVZD-1 propisuje da zdravstvene mjere u svezi sa sigurnošću i zaštitom zdravlja obavlja provoditelj medicine rada koji može biti fizička ili pravna osoba. Ovisno o vrsti djelatnosti te vrsti i stupnju rizika za nastanak ozljeda i oštećenja zdravlja radnika, poslodavac prepušta provoditelju medicine rada da za njega obavlja zadaće koje su u zakonu taksativno navedene.

Provoditelj medicine rada surađuje pri izradi stručnih podloga za izjavu o sigurnosti i obavlja

zdravstvene preglede radnika. Sudjeluje u izradi plana poslodavca za pružanje prve pomoći, te pri provedbi osposobljavanja radnika i poslodavaca za pružanje prve pomoći.

Upoznaje radnike s rizicima koji su povezani s njihovim radnim mjestom i radnim okolišem i koji bi mogli prouzročiti funkcionalna oštećenja, bolesti ili invalidnost, prati stanje u svezi s profesionalnim bolestima i bolestima u svezi s radom te otkriva uzroke za njihov nastanak. Sudjeluje u procesu profesionalne rehabilitacije te savjetuje pri izboru drugog odgovarajućeg rada.

Na temelju analize zdravstvenog stanja radnika predlaže poslodavcu poboljšanja radnog procesa tako da se dopune i provedu mjere u svezi sa sigurnošću i zdravljem na radu.

Istaknuta je dužnost da provoditelj medicine rada sudjeluje s osobnim liječnicima radnika te tijelima za vještačenje invalidskog i zdravstvenog osiguranja zbog toga da izmjenjuju podatke o zdravstvenom stanju radnika te da utvrde pravo na privremenu ili trajnu nesposobnost za rad i ocijene radnu sposobnost.

Provoditelj medicine rada na temelju pisane suglasnosti radnika može dobiti podatke o njegovom zdravstvenom stanju i uvid u medicinske podatke kod njegovog osobnog liječnika. Na zahtjev provoditelj medicine rada mora dati na uvid osobnom liječniku podatke o opterećenjima i zdravstvenim zahtjevima radnih mjesta.

Uvjete koje moraju ispunjavati provoditelji medicine rada uvrđuje ministar nadležan za zdravlje. Ministarstvo za zdravlje za obavljanje ove djelatnosti izdaje dozvole pravnim ili fizičkim osobama, vodi popis provoditelja te ga objavljuje na mrežnoj stranici Ministarstva.

Zakon upućuje stručne radnike, koji su zaduženi za osiguranje sigurnosti i zdravlja radnika, da s provoditeljem medicine rada međusobno surađuju. Sigurnost na radu nije moguće odvojiti od zaštite zdravlja radnika, pa zato stručnjaci obaju područja moraju međusobno surađivati. To znači da inicijativu daju stručnjaci i jedne i druge struke, da se povezuju i obavještavaju te da zadaće, za koje su ovlašteni, po potrebi obavljaju zajedno.

Poslodavci moraju osigurati zdravstvene preglede radnika. Osim toga, poslodavci moraju radnicima omogućiti više usmjerene zdravstvene preglede u opsegu koji se temelje na utvrđenim rizicima na radnom mjestu.

Zakon utvrđuje i dužnost poslodavca da planira, provodi i osigurava potrebna sredstva za promociju zdravlja na radnom mjestu.

SIGURNOST: Procjena rizika neupitno je temeljni dokument koji određuje glavne elemente sustava zaštite na radu u nekome poduzeću/ustanovi. Molimo Vas da nam predočite praksu izrade dokumenta 'procjena rizika' u Sloveniji te koji se rezultati procjene rizika (prijedlozi poboljšanja zaštite na radu) najuspješnije provode u slovenskim poduzećima.

PETRIČEK: ZVZD-1 utvrđuje temeljnu dužnost poslodavca da u pisanom obliku ocijeni rizike kojima su radnici izloženi ili bi im mogli biti izloženi na radu. Kako zakon više ne predviđa donošenje podzakonskog propisa, koji je propisivao način izrade izjave o sigurnosti, njezin sadržaj i podatke na kojima se mora temeljiti, pojedini koraci ocjenjivanja rizika utvrđeni su zakonom.

Ocjenjivanje rizika obuhvaća prije svega identifikaciju opasnosti, utvrđivanje rizika kojima bi radnici mogli biti izloženi, ocjenu postojećeg rizika, odluku o tome je li rizik prihvatljiv te poduzimanje mjera za smanjivanje neprihvatljivog rizika. Uz ocjenu rizika poslodavac prilaže zapisnik o savjetovanju s radnicima, odnosno njihovim predstavnicima.

Ocjena rizika je dokument koji poslodavac mora dopunjavati, odnosno popravljati svaki put kad se promijene okolnosti na kojima se temeljila ocjena, kada poduzete mjere više nisu dovoljne, odnosno odgovarajuće te pri novim mogućnostima i načinima za ispunjavanje, tj. dopunu ocjene rizika.

Ocjena rizika je podloga za pisanu izjavu o sigurnosti s ocjenom rizika koju prihvaća poslodavac. Zakon propisuje sadržaj izjave o sigurnosti koja ovisi o vrsti i opsegu djelatnosti te se temelji na ocjeni rizika. Izjava sadrži prije svega plan mjera poslodavca za provedbu propisanih zahtjeva prihvaćenih mjera te planove i postupke

za provedbu mjera u slučaju neposredne opasnosti. S izjavom o sigurnosti poslodavac određuje obveze i odgovornosti osoba koje su kod njega odgovorne za osiguranje sigurnosti i zdravlja na radu te obveze i odgovornosti radnika. Ujedno određuje aktivnosti i mjere za poboljšanje i očuvanje zdravlja radnika te način njihovog izvođenja i posebne zdravstvene zahtjeve koje moraju ispunjavati radnici za određeni posao.

Zakon propisuje da poslodavac mora objaviti izjavu o sigurnosti s ocjenom rizika. Objavljuje ju kada je prihvatiti i svaki put kada je dopuni, odnosno izmijeni. Objavu provodi na uobičajen i primjeren način koji omogućava da se s njom mogu upoznati svi radnici. Poslodavac mora izjavu o sigurnosti s ocjenom rizika svaki puta dati novozaposlenom radnicima. S njom mora upoznati sve one koji su nazočni na određenom radnom mjestu i gdje bi se moglo očekivati da budu izloženi, a kako je utvrđeno u toj izjavi.

Osim navedenih primjera, poslodavac mora omogućiti radniku uvid u važeću izjavu o sigurnosti s ocjenom rizika kadgod radnik to zahtijeva.

Zakon propisuje i obvezu samozaposlene osobe da ocijeni rizik. Ako utvrdi da pri njezinom radu postoje opasnosti, zbog kojih je moguća nezgoda ili zbog kojih bi se mogli profesionalno razboliti, mora izraditi pisanu izjavu o sigurnosti s ocjenom rizika te odrediti mjere za osiguranje sigurnosti i zdravlja na radu.

Zakon definira samozaposlenu osobu kao osobu koja obavlja bilo kakvu djelatnost i ne zapošljava niti na drugi način uključuje u svoj radni proces druge osobe.

SIGURNOST: Inspekcija zaštite na radu provodi redovite i izvanredne nadzore sustava zaštite na radu u poduzećima/ustanovama. Rado bismo saznali kako je organizirana Inspekcija zaštite na radu u Sloveniji, koje su joj zadaće i kako se provode inspekcijski nadzori?

PETRIČEK: Inspektorat za rad Republike Slovenije je organiziran kao tijelo u sastavu ministarstva, nadležnog za rad, koje vodi glavni inspektor.

Ministar nadležan za rad na prijedlog glavnoga inspektora osniva i ukida unutarnje organiza-

cijske jedinice inspektorata. Inspeksijski nadzor Inspektorata za rad RS utvrđen je na temelju Akta o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. Aktom su utvrđene unutarnje organizacijske jedinice, njihova područja rada, odnosno zadaće, način vođenja, ovlaštenja i odgovornosti javnih službenika, planiranje rada, oblici rada, radna mjesta u unutarnjim organizacijskim jedinicama, način suradnje s drugim tijelima, javnost rada, sistematizacija radnih mjesta i drugo. U skladu s navedenim je rad Inspektorata za rad RS organiziran u jedinici Inspekcije nadzora radnih odnosa i jedinici Inspekcije nadzora sigurnosti i zdravlja na radu od 1. kolovoza 2004. nadalje i u jedinici Socijalne inspekcije te od siječnja 2011. i u jedinici nadzora Inspekcije za područje zapošljavanja.

U sastavu Inpekcije nadzora radnih odnosa i Inspekcije nadzora sigurnosti i zdravlja na radu je 12 područnih jedinica i 10 inspeksijskih pisarnica. Inspektori Inspektorata za rad RS u područnim jedinicama obavljaju neposredni inspeksijski nadzor. Nadzor obavljaju u skladu s internom raspodjelom područja nadzora Inspektorata za rad RS. Raspored područja, odnosno nadzora područnih jedinica može se mijenjati i dopunjavati uz odobrenje predstojnika tijela i direktora inspekcija. Jedinice Inspektorata za rad RS i pisarnice, dakle, nisu samostalna upravna tijela. Interna raspodjela posla predstavlja unutarnju organizacijsku mjeru, odnosno podjelu ovlaštenja.

Osim navedenih unutarnjih organizacijskih jedinica, organizirane su još službe na razini inspektorata koje obavljaju sve zajedničke zadaće za glavnog inspektora i druge unutarnje organizacijske jedinice koje su značajne za inspektorat, i to služba za koordinaciju i osposobljavanje, služba za opća, kadrovska i financijska pitanja te služba za informatiku, analizu i statistiku.

SIGURNOST: Poseban dio zaštite na radu su sredstva rada i radni okoliš. Česta je praksa u Hrvatskoj da se nekoliko stotina sredstava rada koja se ispituju najmanje jednom u dvije godine što ponekad predstavlja problem u provedbi (cijena i kvaliteta ispitivanja i slično). Kako je to riješeno u Sloveniji?

PETRIČEK: Poslodavac je dužan na temelju ZVZD-1 izraditi i prihvatiti izjavu o sigurnosti s

ocjenom rizika u pisanom obliku. U svezi s kemijskim, biološkim i fizikalnim štetnostima mora identificirati opasnosti, utvrditi koji bi od radnika mogao biti izložen identificiranim opasnostima, ocijeniti rizike, pri čemu je uzeta u obzir vjerojatnost nastanka nezgoda na radu, profesionalnih bolesti, odnosno bolesti u svezi s radom i ozbiljnost njihovih posljedica, te odlučiti o tome je li rizik prihvatljiv i donijeti odluku o provedbi mjera za smanjenje neprihvatljivog rizika.

Poslodavac mora na temelju ocjene rizika odrediti rokove za provođenje povremenih ispitivanja štetnosti na radnom mjestu. Ti rokovi moraju biti propisani u izjavi o sigurnosti s ocjenom rizika.

Vezano za periodičke preglede radne opreme Pravilnik o sigurnosti i zdravlju pri uporabi radne opreme propisuje da poslodavac mora osigurati periodičke preglede i ispitivanja radne opreme u rokovima koje je odredio proizvođač. U slučaju da proizvođač nije odredio rokove za periodičke preglede, poslodavac mora osigurati periodičke preglede i ispitivanja u rokovima koji ne smiju biti dulji od 36 mjeseci.

SIGURNOST: OSPOSABLJAVANJE radnika, radničkih predstavnika, stručnjaka za zaštitu na radu i poslodavaca i njegovih ovlaštenika te ostalih sudionika u sustavu zaštite na radu također su važan element provedbe zaštite na radu. Kako se osposobljavanja provode u Sloveniji?

PETRIČEK: Osposobljavanje radnika za rad na siguran način je vrlo značajna i odgovorna zadaća poslodavca pri osiguravanju sigurnog i zdravog rada. Radnik koji nije osposobljen za rad na siguran način, odnosno radnik koji nije bio upoznat s rizicima na radnom mjestu imaju pravo odbiti rad. Navedeno osposobljavanje mora se provesti prije početka rada prilikom sklapanja ugovornog odnosa i ponovno kada se u radni proces uvode nove tehnologije, novo sredstvo rada ili pri bilo kakvoj drugoj promjeni u radnom procesu, zbog koje je ugrožen rad na siguran način. Razumljivo je da radnik mora biti ponovno odgovarajuće osposobljen za rad na siguran način ako mijenja radno mjesto, budući da je tada pri radu izložen drugačijim opasnostima.

Poslodavac za svako osposobljavanje mora pripremiti poseban program čija je primjerenost vrlo

važna i predmet inspekcijske prosudbe, pri čemu treba uzeti u obzir posebnosti radnog mjesta.

Nakon osposobljavanja radnik mora polagati ispit na kojem se utvrđuje je li osposobljen za rad na siguran i zdravi način. Odredba ističe da se ispit obavlja na njegovom radnom mjestu. Na radnim mjestima, odnosno pri uporabi sredstava rada i osobne zaštitne opreme radnik mora, kada je to moguće ili ima smisla, također s praktičnom provjerom dokazati svoju osposobljenost, odnosno da ta sredstva i opremu upotrebljava pravilno i sigurno.

Povremene provjere osposobljenosti za siguran i zdrav rad određuje poslodavac te se moraju obaviti za radnike koji rade na radnom mjestu na kojem iz ocjene rizika proizlazi veća opasnost za nezgode i profesionalne bolesti i za radnike na radnim mjestima na kojima su češće nezgode na radu i profesionalne bolesti. Na tim radnim mjestima moraju se obavljati provjere osposobljenosti za siguran i zdrav rad najmanje svake dvije godine.

Provjeru teoretske i praktične osposobljenosti za siguran rad može izvan određenih rokova odrediti i inspektor za rad ako prilikom nadzora utvrdi da radnik nije pravilno osposobljen za siguran i zdrav rad te da propisani program osposobljavanja nije odgovarajući.

Isto tako kao i sve druge mjere osiguravanja sigurnog i zdravog rada tako i osposobljavanje ne smije stvarati troškove radnicima i mora se obaviti tijekom radnog vremena.

Obveza stručnog osposobljavanja stručnih radnika na području sigurnosti i zdravlja na radu uređena je u odredbama više podzakonskih akata. U prvom redu je obveza upotpunjavanja i osposobljavanja uređena kao dodatni uvjet za obnavljanje dozvole za obavljanje stručnih zadaća na području sigurnosti na radu u Pravilniku o dozvolama za obavljanje stručnih zadaća na području sigurnosti na radu.

Položen samo jedan program osposobljavanja iz organizacije rada, psihologije rada, ergonomije ili promocije zdravlja na radnom mjestu je, također, uvjet koji mora ispunjavati stručni radnik za sigurnost na radu prema Pravilniku o uvjetima koje mora ispunjavati stručni radnik za sigurnost na radu.

Oba navedena podzakonska akta u spomenutim odredbama pozivaju se na Pravilnik o stalnom stručnom upotpunjavanju znanja i osposobljavanju na području sigurnosti i zdravlja na radu.

Za stručne radnike koje nije moguće uvrstiti pod navedene odredbe vrijedi članak 172. Zakona o radnim odnosima. Spomenuti članak 172. utvrđuje da radnik, dakle, i stručni radnik na području sigurnosti na radu ima pravo i dužnost na stalno obrazovanje, upotpunjavanje znanja i osposobljavanja u skladu s potrebama radnog procesa, a sa svrhom očuvanja, odnosno širenja sposobnosti za obavljanje rada nakon potpisivanja ugovora o zapošljavanju, očuvanja zaposlenja te povećanja zapošljivosti. Poslodavac može prilikom osiguranja prava i obveze stručnog radnika da se osposobljava primijeniti odredbe pravilnika koji uređuje stalno stručno upotpunjavanje znanja i osposobljavanje stručnih radnika.

SIGURNOST: U sustavu zaštite na radu postoje brojni specifični poslovi za koje su potrebna posebna znanja i oprema. U Hrvatskoj postoje ovlaštena poduzeća za zaštitu na radu koja izrađuju procjene rizika, ispituju sredstva rada i radni okoliš i za to imaju ovlaštenje Ministarstva rada. Ima li sličnih poduzeća u Sloveniji i koja im je uloga?

PETRIČEK: Izmjenama i dopunama zakona ograničilo se davanje ovlaštenja za obavljanje stručnih zadaća samo na dvije tehnički zahtjevne zadaće koje osim stručnih znanja uključuju i raspolaganje s odgovarajućom tehničkom opremom. Razlozi koji su vodili do ukidanja ostalih stručnih zadaća kao posebnih ovlaštenja za rad prije svega se vežu na mogućnosti koje poslodavcima daje izmijenjeni zakon u svezi s osiguranjem sigurnog rada.

Izmjene i dopune zakona slijedile su usmjerenje okvirne direktive te odredile da poslodavac samo iznimno prepusti obavljanje stručnih zadaća sigurnosti na radu vanjskoj stručnoj službi, odnosno samo onda kada sam nema osposobljenog stručnog radnika. Direktiva, naime, pri uređivanju osiguranja sigurnosti i zdravlja na radu teži tome da poslodavac i pri njemu zaposleni radnici najbolje poznaju posebnosti radnog procesa koje bi mogle utjecati na rizike u svezi sa sigurnošću i zdravljem. Poslodavcima i stručnim rad-

nicima zaposlenim kod poslodavca omogućeno je pri ispunjavanju zahtjeva da zadaće sigurnosti i zdravlja na radu (izrada ocjene rizika za izjavu o sigurnosti i osposobljavanje radnika za rad na siguran način) obave sami. Tehnički zahtjevnije stručne zadaće koje su prije svega zbog potrebne opreme i troškovno zahtjevnije te bi zbog toga mogle biti neracionalne jesu predmet posebnih ovlaštenja za obavljanje stručnih zadaća.

Unatoč mogućnostima koje novo zakonodavstvo daje poslodavcima da osiguraju sigurnost na radu vlastitim radnicima, poslodavcima koji nemaju takvih mogućnosti dopušta da, kao prema prije važećim propisima, neke ili sve stručne zadaće obavljaju vanjske stručne službe. Ministarstvo u upravnom postupku donosi odluku o ovlaštenju za obavljanje stručnih zadaća.

SIGURNOST: Sve je dobro dok dobro ide. No, događaju se i ozljede na radu, lakše, teže, teške, skupne te nažalost i smrtne. Molim Vas da nam, ako je moguće, prikažete algoritam evidentiranja i priznavanja ozljeda na radu, tko ih priznaje te okvirne statističke podatke o ozljedama na radu u Sloveniji. Zanima nas i način postupanja sudionika u zaštiti na radu nakon događaja ozljede na radu. (Napomena: Rado ćemo objaviti tablični statistički prikaz ozljeda na radu prema djelatnostima u kojima se događaju).

PETRIČEK: Propisi o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju te propisi o mirovinskom i invalidskom osiguranju uređuju prava s naslova obveznog osiguranja za ozljede na radu i profesionalne bolesti. Uzroci za nastanak invalidnosti prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju su:

- ozljeda na radu
- profesionalna bolest
- bolest
- ozljeda izvan rada.

Prema tom zakonu, ozljedom na radu smatra se:

- ozljeda koja je posljedica neposrednog i kratkotrajnog mehaničnog, fizikalnog ili kemijskog učinka, te ozljeda koja je posljedica brze promjene položaja tijela, nenadanog opterećenja tijela ili drugih promjena fiziološkog stanja organizma, ako je takva ozljeda u uzročnoj vezi s obavlja-

njem rada ili djelatnosti na temelju koje je ozlijeđeni osiguran;

- ozljeda uzrokovana na način iz prethodne alineje, koju doživi osiguranik na redovitom putu od stana do radnog mjesta ili natrag, ako prijevoz organizira poslodavac te ozljeda uzrokovana na način iz prethodne alineje, koju doživi osiguranik na službenom putu;
- obolijevanje, koje je neposredna i isključiva posljedica nesretnog slučaja ili više sile za vrijeme obavljanja rada, odnosno djelatnosti na temelju koje je oboljeli osiguran.

Propisi iz područja sigurnosti i zdravlja na radu uređuju prava i obveze poslodavca i radnika za vrijeme obavljanja rada. Poslodavac mora osigurati sigurnost i zdravlje radnika na radnim mjestima i u radnom okolišu. U tu svrhu ocjenjuje rizike i propisuje mjere za sprečavanje nezgoda na radu.

ZVZD-1 propisuje dužnost poslodavca da izvješćuje inspekciju rada u svezi s nezgodama na radu, opasnim pojavama i utvrđenim profesionalnim bolestima. Poslodavac mora inspekciji rada prijaviti svaku nezgodu zbog koje je radnik nesposoban za rad više od tri radna dana.

Poslodavac mora prijaviti inspekciji rada i sve kolektivne nezgode i opasne pojave. Opasna pojava znači događaj pri kojem je nastala ili je mogla nastati materijalna šteta ili je moglo biti ugroženo zdravlje ili život radnika, odnosno bila moguća nezgoda zbog koje bi radnik bio nesposoban za rad. Podzakonskim aktom propisani su obrasci za prijavu.

Sa ZVZD-1 Inspektorat za rad RS dobio je ovlaštenje da vodi i upravlja evidencijom o prikupljenim podacima o kojima ga izvještavaju poslodavci, tj. o nezgodama na radu, opasnim pojavama i profesionalnim bolestima.

ZVZD-1 određuje razloge zbog kojih Inspektorat za rad RS kao voditelj baze podataka može voditi evidenciju. Na temelju evidencije prati i analizira uzroke nezgoda sa smrtnim ishodom, nezgode zbog kojih je radnik nesposoban za rad više od tri radna dana, kolektivnih nezgoda, opasnih pojava i utvrđenih profesionalnih bolesti te planira politiku

sprečavanja nezgoda i bolesti. Evidencije se mogu upotrebljavati i u statističke namjene.

U tu svrhu Inspektorat za rad RS ima pravo zahtijevati podatke koje nije dobio s prijavom poslodavca, a koji se odnose na vrstu ozljede, vrstu bolesti te vrstu i trajanje odsutnosti s posla, također, i od onih koji upravljaju bazama podataka zdravstvene zaštite.

Zakon daje Inspektoratu za rad RS ovlaštenje da prikuplja osobne podatke posredno, te odlučuje koje podatke dobiva besplatno iz Centralnog registra stanovništva.

Vezano za prikupljanje, obradu i dostavu osobnih podataka, sadržanih u evidencijama koje vodi Inspektorat za rad RS, primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti osobnih podataka.

Na današnji dan bilo je za 2013. godinu u Republici Sloveniji ukupno prijavljeno 9.401 nez-

goda na radu, od čega je bilo 8.875 lakših, 27 kolektivnih i 26 nezgoda sa smrtnim ishodom. Uzrok nezgoda bio je u najviše (cca 10 %) slučajeva poskliznuće-spoticanje i padovi osoba te gubitak nadzora nad predmetom obrade (7,51 %). U prošloj godini bilo je najviše nezgoda, 7,82 % u djelatnosti proizvodnje metalnih proizvoda osim strojeva i uređaja, slijedi sa 7,63 % djelatnost javne uprave i obrane, djelatnost obvezne socijalne sigurnosti.

SIGURNOST: Hvala Vam poštovana gospođo Petriček na gostovanju u časopisu SIGURNOST. Uz srdačan pozdrav Vama osobno i svim sadašnjim i budućim zaposlenicima u Republici Sloveniji u ime naše Redakcije i Čitateljstva želimo siguran i uspješan rad i daljnje unapređivanje sustava zaštite na radu.

PETRIČEK: Hvala, uzvraćam isto Vama i svim čitateljima i radnicima u Hrvatskoj.

Poštovani kolegice i kolege!

Razgovor s gospođom Tatjanom Petriček, tajnicom Ministarstva za rad, obitelj, socijalna pitanja i jednake mogućnosti Republike Slovenije koja obnaša dužnost voditeljice Sektora za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zorno je pokazao iskustvo Republike Slovenije u uspostavi i provedbi sustava zaštite na radu te rezultate toga sustava koji su u ključnim pokazateljima usporedivi i s rezultatima hrvatskog sustava zaštite na radu.

To bi trebala biti naša uloga jer usporedbu s drugima poželjno je i potrebno napraviti tim više što naš sadašnji Zakon o zaštiti na radu ovih dana odlazi u povijest, a nastavlja ga novi Zakon o zaštiti na radu koji je u saborskoj proceduri.

Kako to učiniti i kako tu usporedbu iskoristiti, i stručno je i gospodarsko, a usudim se reći, i kulturološko pitanje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu u Hrvatskoj s uvijek istom težnjom da ga stalno poboljšavamo unatoč otežanim prilikama. Jedna od mogućnosti je da na stranicama našeg časopisa objavimo stručno-znanstvenu analizu rezultata provedbe zaštite na radu po ključnim pokazateljima koji uključuju broj, vrste, frekvenciju i intenzitet ozljeda na radu, izgubljene radne dane po djelatnostima te druge značajke provedbe zaštite na radu u odabranom razdoblju. Ovo je ujedno i poziv vama poštovani kolegice i kolege da se javite te da u koautorskim radovima prido-nesemo unapređenju zaštite na radu u Hrvatskoj što je i krajnji cilj našega rada.

Koristim prigodu istaknuti kako je pripravnost gospođe Petriček na suradnju, cjelovitost i sustavnost prikaza tijekom razvoja i rezultata zaštite na radu u Sloveniji, dostatni motiv da i u Hrvatskoj potaknemo interes svih sudionika za unapređenje zaštite na radu na svim razinama i u svakom okružju.

S poštovanjem,

Gost-urednik: mr. Paško Melvan, dipl. ing. stroj.